

cuniarum suarum solutionem majus incommodum subeunt, nonne id manifesto est argumento, Legem nemini ufuras adjudicare, nisi conjiciendo eum in aliquid damni incurrere post tempus solutioni præfixum? Hæc conditio ita necessaria est, ut, eâ deficiente, contra justitiam peccet creditor qui ufuras à Judice sibi concessas recipit: compensationem enim exigit, dum nullam patitur jacturam, quod juri naturali opponitur.

CAPUT III.

De Contractu societatis.

CONTRACTUS societatis definitur: *Duorum vel plurium conventio aliquid contribuendi ad commune lucrum & damnum, pro ratione rerum collatarum, gallicè à proportion des fonds qu'on y a mis.*

Dicitur 10. *Conventio aliquid contribuendi*, scilicet operam, industriam, pecuniam, instrumenta negotiationis, v. g. navim, equos, &c. 20. *ad commune lucrum*, ut designetur finis proximus societatis negotiatoriæ de quâ hic agitur; 30. *& damnum*: æquum est enim ut ei commune sit damnum qui partem habet in lucro. Societas enim quæ ita coalescit, ut alter lucrum duntaxat sibi vindicet, nec damnum dividat, in jure dicitur *societas leonina*, & ab eo reprobat; (*Lib. 17. digest. tit. 2. leg. 29.*) 40. *pro ratione rerum collatarum*, ita ut quò plura contulit aliquis, eò majorem lucri partem recipere debeat: alioqui non servaretur æqualitas.

Societas, ut patet, maximè differt à mutuo; in societate enim qui confert pecuniam, retinet ejus dominium, illiusque periculum & damnum in se recipit, quod non fit in mutuo. Idcirco potest

aliquid præter fortem accipere, tanquam pecuniæ suæ fructum, quam negotiationi & periculo exposuit.

Quæres 10. quænam conditiones ad justam societatem requirantur.

Resp. Quatuor requiri solent; prima, ut negotiatio propter quam inita est societas, sit licita: alioqui societas nulla esset ac irrita; secunda, ut pecunia verè ad negotiationem aliquam adhibeatur: si enim pecuniam conferens noverit nullam securam negotiationem, non erit societas, sed mutuum ficto societatis titulo dissimulatum; ex eo proinde non possit citra usuram *palliatam*, lucrum præter fortem exigere; tertia, ut lucrum vel damnum è societate proveniens, sociis commune sit pro rata parte quam quisque in societatem contulit: alioquin violaretur æqualitas; quarta tandem conditio est, ut pecuniam conferens illius periculum in se recipiat & jacturam, si pereat: hoc enim periculum solus est titulus legitimus, propter quem pecuniam contribuens, aliquam lucri partem sibi vindicare possit.

Quæres 20. si finitâ societate, nullum sit lucrum, solaque pecunia remaneat ab uno sociorum collata, hæcne dividenda erit inter ipsum, & alium qui operam pecuniæ parem contulit?

Resp. eam conferenti totam esse restituendam: si enim periisset pecunia, ei perire debuisset qui eam contulit; ergo ubi superest, eidem restitui debet, ut qui sentit onus, sentiat & commodum; neque in ea re violatur æqualitas: qui enim pecuniam suam negotiationi exposuit & eam sterilem recipit, non minùs perdit quàm qui nihil lucri ex sua industria percipit.

Quæres 30. quid sit societas animalium.

Resp. conventionem esse duorum vel plurium,

quorum alii quendam animalium numerum in societatem conferunt; alii verò hæc animalia servant & pascunt, ut ex fructibus lucrum percipiant. Licita est hujusmodi societas, positis tribus conditionibus; prima est, ut quando animalia sine accipientis dolo vel culpa pereunt, non ipsi pereant, sed tradenti, quia ipsorum dominus remanet; secunda, ut villicus animalia pascat, & accuratam totius lucri rationem reddat: hoc enim solo diligentis custodiæ titulo, suam in lucro partem sibi vindicare potest; tertia conditio est, ut in proventuum vel lucri divisione servetur æqualitas, ita ut *tradens* recipiat partem *capitali* suo congruentem; *accipiens* verò partem habeat suis laboribus & industriæ partem, juxta hominum in ea re peritorum æstimationem.

Aliquando accipiens, *le preneur*, dimidiam *capitalis* partem solvit, sive ex novis fortibus, sive ex pecunia sua, & tunc societas dicitur *chetel affranchi*; interdum autem non solvit, tuncque appellatur *chetel non affranchi*. In primo casu periculum ad dantem & accipientem pertinet, & cum lucro dividitur ex æquo *capitale*, ut potè quod factum sit commune. In secundo casu periculum est danti qui idcirco totum *capitale* recipit, nisi fortuito perierit eventum. De hujusmodi contractibus vide Collatorem Parisiensem. (*Conf. sur l'usure*, tom. 2. liv. 6.)

CAPUT IV.

De triplici Contractu.

FAMOSUS ille contractus triplex dicitur, quia tres contractus complectitur; scilicet 1º. *societatem*; 2º. *sortis cautionem*, gallicè *contrat d'assurance*;

3º. venditionem lucri majoris & incerti pro minori & certo. Sic autem conficitur: in eo contractum societatis cum Paulo negotiatore, apud quem centum aureos depono; ipse verò industriam confert, ut ambo simus lucri participes. Spero me ex eo contractu comparaturum esse triginta circiter aureos supra *capitale*; quod ne pereat veritus, conficio cum eodem Paulo contractum, qui dicitur gallicè *contrat d'assurance*, & meam pecuniam ut tutam faciat, ei decem aureos promitto. Sed existimans mihi utilius fore, si lucrum habeam certum, tertium cum Paulo contractum in eo, eique lucrum majus quod spero, & quod incertum est, vendo pro decem aureis mihi donandis, sive bene, sive male succedat negotiatio. *Capitali* sic extra periculum constituto, contingit ut certo recipiam decem aureos præter sortem. Quæritur autem an ea contractuum complexio usurâ careat.

PROPOSITIO.

Triplex Contractus illicitus est, usuramque involvit.

Prob. 1º. Contractus ille vitatur usurâ, in quo præter sortem aliquid accipitur vi mutui: atqui in triplici contractu aliquid ultra sortem recipitur, ut patet, & quidem ratione mutui: contractus enim societatis cui accedit *cautio sortis*, gallicè *l'assurance du capital*, abit in verum mutuum; socius enim qui pecuniæ sponsores se præbet (*qui assure le capital*), illius fit dominus, cum hujus jacturam ipse patiat, si pereat, eaque pro suo arbitrio uti possit, modò lucrum de quo conventum fuit præter sortem rependat.

Prob. 2º. Aliquid supra sortem recipere absque titulo, illicitum est ac usurarium: atqui in triplici contractu aliquid supra sortem accipitur absque titulo: si quis enim esset, maxime societas: atqui in triplici contractu allegari non potest societas, tanquam titulus legitimus, siquidem planè destrui-

tur : nam stare non potest societas sine Jucri & damni communione : atqui hæc communio in triplici contractu prorsus tollitur, cum socius qui pecuniam contulit, certus sit de lucro & forte; ergo, &c.

Et verò tradere mille aureos sub spe lucrandi 150, ex illoque lucro sperato centum cedere, rùm pro *fortis cautione*, tum pro venditione lucri incerti, quid aliud est quàm mutuos dare mille aureos ut, quidquid contigerit, recipiantur mille & quinquaginta? quod profectò sine usura fieri non potest.

His omnibus accedit quòd triplex contractus damnatus & reprobatus fuerit à S. Carolo in Concilio Mediolanensi I; (tom 15. *Concil. pag. 311.*) à Sexto V, in Bulla *Detestabilis*, an. 1586; (*Magnum Ballar. Rom. tom. 2. pag. 558. edit. Lugd. an. 1655.*) & à Facultate Parisiensi quæ eum repetitis censuris confixit, annis 1641, 1658 & 1665. (*d'Argentré, collect. judicior. tom. 3. pag. 329 & seq. -- Ibid. pag. 77. & seq. & pag. III. col. 1.*)

Obj. Ibi non est mutuum, ubi pecuniæ sponfor, *l'assureur du capital*, illius non fit dominus : atqui in triplici contractu socius pecuniæ sponfor, non fit illius dominus; ergo in triplici contractu verum non est mutuum.

Resp. Neg. min. Ille enim est rei dominus cui res ea periclitatur, perit, stat, fructificat, & qui eâ pro arbitrio uti potest : atqui in triplici contractu pecunia cujus sponfor est socius mercator, ipsi periclitatur, &c. & de ea potest, ut sibi libuerit, statuere. Conferentis enim nihil omninò interest, in quem usum pecunia à socio mercatore impendatur, modò fortem cum pacto lucro recipiat; ergo censendus est verum illius dominium in socium negotiatorem transtulisse, ut fit in quolibet mutuo.

Inst. Socius mercator qui pecuniæ vadem se præbuit, *qui a assuré le capital*, non potest eâ pro

pro suo arbitrio uti; sed tenetur vi contractus societatis pecuniam hanc in negotiationem impendere; illius ergo non est dominus.

Resp. Neg. ant. Cum enim teneatur mercator fortem, quicumque fuerit eventus, restituere, eam potest sive in negotiationem, sive in alium usum pro libitu conferre. Nullam quippè alteri socio injuriam infert, cujus nihil interest ad quoscumque usus adhibeatur pecunia; modò & fortem, & lucrum, de quo conventum fuit, recipiat tempore constituto. Præterea mercator qui pecuniæ collatæ sponfor est, non posset sine injusta vexatione spoliari libertate, eam in quoscumque voluerit usus conferendi, cum ad eum pertineat illius periculum & commodum, & pecunia hæc sibi pereat vel stet, accrescat aut decrescat.

Quæres utrum licitus sit contractus societatis cum fortis cautione, si lucrum non vendatur; vel cum venditione lucri, sine *capitalis* cautione. Hæc quæstio gallicè sic proponitur: *Un associé ne peut-il pas se faire assurer son capital par son associé, pourvu qu'il ne lui en vende pas les profits? ne peut-il pas encore lui vendre les profits sans se faire assurer son capital?*

Resp. 10. à plurimis Theologis ut licitum defendi hujusmodi contractum, quia non habet, inquit, vitium quod in triplici contractu reperitur; scilicet non vertitur in mutuum, quia socius qui pecuniæ ab alio collatæ periculum in se recipit, illius non fit dominus: siquidem verè tenetur eam impendere in negotiationem, de qua inter ambos conventum est, ut nimirum qui pecuniam dedit, ex ea fructus percipiat, si qui proveniant; quòd si lucrum vendatur, nec alius socius pecuniæ sponforem se præbeat, certè multò minus erit pecuniæ dominus, quandoquidem si pereat, ei sit peritura, à quo collata fuit in societatem.

Præterea, inquit, requirimus 10. ut ille qui

suæ pecuniæ cautionem (*assurance*) accipit, justum pro ea pretium tradat; 2°. ut pretium illud non fictè, sicut in triplici contractu contingit, sed verè sponfori (*à l'assureur*) solvatur, etiamsi nihil lucri ex societate percipiatur: quo sensu domino suo perit. Itaque si nullus ex societate quæstus proveniat, unusquisque sociorum suam hujus damni partem sustinet.

Denique hæc cautio quam in se recipit socius, non magis societati nocet, quàm si fieret ab alio extra societatem: atqui in posteriori casu societatem non perimit cautio; ergo neque in priori. (*Ita D. Collet.*)

Resp. 2°. opinionem hanc ab aliis Theologis rejici, inter quos eminent Collator Parisiensis. Hæc sententia, inquit, non videtur probabilis, nec licita est illius praxis, saltem quoad contractum cautionis, *d'assurance*, quia per eum destruitur societas. Hæc enim stare non potest sine duplici conditione prima est, ut qui pecuniam confert, illius periculum subeat; secunda, ut lucrum inde proventurum, neutri socio certum ac tutum sit, gallicè *ne soit point garanti*. Quæ duo si non fuerint simul conjuncta, societas fictitia est, in mutuumque vertitur.

Quod spectat ad venditionem lucri majoris sed incerti, pro minori et certo, hæc uni socio lucrum certum asserit: inter socios autem omnia debent esse incerta, tum *capitale*, tum lucrum: eâ enim tantum conditione societas contractus est licitus. Ita Collator Parisiensis.

Quoad posteriorem istam partem aliter sentit Pater de Gasquet, licet usuræ insensissimus, in opere cui titulus, *l'usure démasquée*. Suam sententiam ita probat: Rien de plus permis que ce contrat de société, & d'abonnement du profit, puisqu'il laisse subsister la société, & que d'ailleurs il n'a rien que de juste.

1°. Il laisse subsister la société, parce que ce

contrat exige seulement comme une chose essentielle, que le capital soit exposé à la perte pour celui qui l'a mis, & que le profit qui en revient par le commerce, soit partagé entre les associés à proportion de ce qu'ils ont fourni. Or tout cela se trouve dans la société dont il s'agit, après même l'abonnement; puisque le capital est aux risques de celui qui l'a mis, & que le gain est partagé proportionnellement. Car quoique le capitaliste ait toujours un gain fixe & déterminé en vertu de l'abonnement, ce gain est probablement moindre, que celui qu'en retirera l'autre associé: et quoique celui-ci coure risque de ne rien gagner, il risque aussi plus souvent de gagner davantage, & son espérance compense suffisamment sa crainte; de sorte que chacun d'eux participe à proportion à la perte & au profit, en quoi consiste la nature de la société.

2°. L'abonnement n'a rien que de juste, puisqu'il n'est autre chose que la vente d'un plus gros gain en espérance, pour un moindre gain assuré, & que les Loix approuvent cette vente, sur le fondement qu'elles autorisent les gageures & les paris. N'est-il pas ordinaire qu'un pêcheur vende le profit incertain qu'il espère d'un coup de filet, moyennant un moindre profit qu'on lui offre? N'achete-t-on pas tous les jours de la même manière les fruits d'un verger qui sont à naître, ou fort éloignés de leur maturité, & qui peuvent périr à l'acheteur par plusieurs accidens? (*ibid. pag. 441 & 442.*)

Resp. 3°. Quidquid sit de illa controversia, id certum est, non facile permittendum esse duplicis illius contractus usum, quia tum propter hominum cupiditatem, tum propter fraudis & usuræ pericula quæ secum importat, vix ac ne vix quidem ad proximum sine peccato reducitur; ut si socius cujus *capitale* in tuto ponitur, pretium illius cautionis, de *cette assurance*, assignet percipiendum ex lucro sperato, quod forsan non erit; aut si non servetur æqualitas inter pretium &

periculum, vel inter spem lucri majoris quod venditur, & lucrum minus quod certum & tutum praestatur.

CAPUT V.

De Cambio.

CAMBIUM (gallicè *change*) definitur contractus quo pecunia pro pecunia commutatur, cum aliquo lucro *campforis* (*changeur* ou *banquier*.) Qui recipit pecuniam, dicitur *campforius*.

Cambium dividitur in *fiçum* & *reale*. *Fiçum* illud est quo reipsa non permutatur pecunia, sed permutari fingitur, verumque est mutuum nomine cambii velatum. Dicitur etiam *fiçum*, quia instar fandi ficci & aridi nihil parere debet: Fraudulenti hujus cambii notionem sic exhibet Collator Andegavensis: *Le change sec n'est qu'une fiction de change, & dans la vérité ce n'est qu'un prêt à qui on donne le nom de change pour couvrir l'usure qui s'y commet: car quoiqu'un Banquier donne une lettre de change pour la somme en être payée dans une autre ville, il n'y a ni transport d'argent en cette ville, ni change d'un argent présent contre un autre argent qui doit être payé dans une autre ville: mais la somme spécifiée dans la lettre de change est payée dans le même lieu où la lettre a été expédiée. On donne faussement à ce commerce frauduleux & plein de mensonges le nom de change, qui est consacré pour expliquer le profit légitime que les Banquiers peuvent retirer pour les lettres de change qu'ils fournissent de place en place, & pour le transport de l'argent d'un pays dans un autre; & en vérité ce n'est qu'une usure palliée. (Confér. sur les contrats, tom. 2. pag. 37 & 38. édit. de 1768.)*

Cambium verum & *reale* illud est, in quo reipsa

pecunia pro pecunia commutatur. Triplex distinguitur, *manuale*, *locale* & *temporale*. *Manuale* quod etiam dicitur *minutum*, est illud quo praesens pecunia de manu ad manum pro alia diversae speciei traditur, ut aurea pro argentea, Gallica pro Hispanica. *Locale*, seu cambium *per litteras*, est permutatio pecuniae praesentis cum distante, si, v. g. Lugduni dederis pecuniam campfori, ut eam per litteras amico tuo curet restituendam Lutetia. *Temporale* illud est quo hodie v. g. datur pecunia, ut post tres aut quatuor menses cum additamento reddatur.

Quodnam cambii genus licitum sit aut illicitum, nunc statuendum est.

PROPOSITIO I.

Cambium fiçum & temporale illicitum est.

Prob. prima pars. Cambium *fiçum* verum est mutuum alio nomine velatum, ex quo lucrum sine alio titulo percipitur, ut patet ex iis quae modo diximus: atqui lucrum ex mutuo sine alio titulo acquisitum, prorsus illicitum est ac usurarium; ergo, &c.

Prob. secunda pars. In cambio temporali datur hodie pecunia eâ lege, ut eadem summa post aliquot, tres v. g. menses, cum nova accessione restituatur. Quod si post elapsum illud tempus, promissioni non satisfiat, hæc renovatur, & incrementum jam debitum *capitali* additur, ita ut solvenda sit usura usurae, quod tunc appellatur *recambium* (*rechange*): atqui contractus ille multiplicitate iniquitate. 1o. Quia accretio non exigitur, nisi ob privationem pecuniae usque ad certum tempus, & solutionis dilationem: unde quò diutius protrahitur solutio, eò majus incrementum postulatur: atqui propter pecuniae privationem, vel solutionis dilationem, aliquid præter fontem requirere, mera est usura, ut constat ex

dictis & postea dicendis. 20. Quia nequidem negotiatoribus licitum est usuram usurae exigere, quod tamen fit in hujusmodi cambio. 30. Quia ideo campforibus aliquid supra sortem accipere licet, quod varios habeant id faciendi titulos; ut modo sumus exposituri: atqui ii tituli locum non habent in cambio de quo agitur; ergo, &c. Vide Collatorem Parisiensem. (*Conf. sur l'usure, tom. 2. pag. 143.*)

Nequicquam responderetur cambium illud Principis autoritate firmatum esse. Id enim disertè negant, qui de cambiis licitis & illicitis accuratius scripsere; & inter alios vir sanè eruditus *D. Maréchal*; quinimò idem candidè fatetur Advocatus quidam nomine *Collet*, qui in hujusce cambii gratiam scripserat, & cujus verba sic refert Collator Parisiensis: *Quelques Casuistes particuliers ont parlé favorablement pour les changes: ... mais ils ont d'abord été accablés par tous les écrits & les solides raisonnemens de leurs adversaires; en sorte que c'est un parti défait que le nôtre, qui doit demeurer dans le silence, & se contenter de la tolérance qu'on nous laisse, sans disputer la victoire.*

PROPOSITIO II.

Cambium verum licitum est, modò lucrum sit moderatum, & quale vel legibus, vel locorum consuetudine statuitur.

Prob. Illud licitum est quod in Reipublica bonum cedit, & nihil habet vitii: atqui 10. verum cambium vergit in bonum Reipublica, cum illius ope multorum civium damnis & incommodis occurratur: multis enim opus est pecunia quae in locis quò peregrinaturi sunt, in usu est; multi sine latum metu & periculo, suas pecunias in locum distitum transferre nequeunt: atqui cambii veri subsidio tolluntur hæc incommoda; ergo 10. Reipublica maximè est utilis.

20. Nihil habet vitii: si quid enim in cambio videretur redarguendum, maximè quia campfor aliquid supra pecuniam à se datam accipit: atqui id minimè culpandum est, quia justo fit titulo, scilicet ob impensas & labores quibus obnoxius est campfor; tum in conquirendis, colligendis, servandisque variis monetarum speciebus; tum ut diversis in locis habeat procuratores, gallicè *des correspondans*, ministros, domum, aliaque ad illud commercium requisita. Prætereà in se curam recipit pecuniam eò transferendi ubi eà indiges: atqui hæc omnia sunt pretio æstimabilia; ergo non sine titulo legitimo, campfor aliquid lucri præter pecuniam à se datam percipit; ergo 20. nihil vitii involvit cambium verum: aliundè cedit in Reipublica bonum; ergo, &c.

CAPUT VI.

De censibus sive rediibus annuis.

CENSUS, gallicè *rente*, est contractus quo emitur jus pensionem annuam percipiendi ex re vel persona aliena. Duplex distinguitur, nempe *reservativus* (*rente foncière*), & *consignativus* (*rente constituée*.) *Census reservativus* ille est quem sibi reservat aliquis, cum rei suae fructiferae dominium transfert in alterum, jus sibi retinens annuam pensionem recipiendi.

Census consignativus est contractus quo aliquis, dato alteri pretio, ab eo jus acquirit certam quotannis pensionem recipiendi. Dividitur in *realem*, *personalem* & *mixtum*. *Realis* ille est qui constituitur in aliqua re frugifera, scilicet domo, agro, prædio, &c. eamque immediate afficit & perpetuò comitatur, ad quemcumque res ea pervenerit.

Personalis ille dicitur census, qui fundatur in persona quæ sese obligat ad pensionem annuam solvendam ex industria, labore, officio & operibus suis. *Mixtus* constituitur in re simul & persona, ita ut licet res pereat, persona semper obligata maneat.

Apud omnes certum semper fuit licitum esse censum *reservatum*: æquum est enim ut qui rei suæ dominium alteri confert, in eam possit aliquam pensionem sibi retinere. De censu autem *consignativo* gravis olim fuit controversia.

PROPOSITIO.

Census consignativus tum realis, tum personalis, licitus est.

Prob. prima pars. 1°. Quia census *consignativus realis* à Summis Pontificibus Martino V, Calixto III, Nicolao V & aliis, re diligenter excusata, ab omni vitio immunis judicatus est, & hodie unanimi Ecclesiarum, imò & nationum omnium consuetudine approbatur. 2°. Quia emptio rei pretio æstimabilis licita est: atqui census *realis* est hujusmodi, cum nihil aliud sit quam emptio juris pensionem quotannis percipiendi; jus autem illud esse pretio æstimabile nemo negaverit; ergo, &c.

Prob. secunda pars. Ex omnium consensu licitum est justo pretio emere jus annuam pensionem percipiendi ex fructibus agri vel domus: atqui persona suâ arte & industria non minus fructifera esse potest, quam ager vel domus; ergo, pariter justo pretio licite acquiri potest jus annuam pensionem percipiendi ex alicujus arte & industria.

Dices 1°. Pensiones annuæ post aliquot annos excedunt summam *capitalem* pro sentu datam; ergo injusta est census emptio.

Resp. Neg. conseq. Qui enim fundum fructiferum emit, pretium suum post aliquod tempus recuperat, & labentibus annis summam eâ quam venditori dederat majorem consequitur; atqui tamen

nullius injustitiæ accusatur; ergo idem sentiendum de emptore census. Ratio utriusque est, quod ex communi hominum sensu, summa in multas partes divisa, & *successivè* tantum recipienda, non tanti valeat quanti istarum partium collectio simul posita, quæ ad quodlibet lucris & negotiationis genus utilior est ac commodior: alioqui nunquam satis prædia solverentur, ex quibus *successivè* quidem, sed perpetuò fructus colliguntur.

Dices 2°. Mutuum ex quo aliquid præter formam exigitur, non est licitum: atqui contractus census *realis* verum est mutuum ex quo recipitur aliquid ultra pecuniam datam; ergo, &c.

Resp. Neg. min. Maxima enim est disparitas inter censum *realem* & mutuum. 1°. Scilicet pecunia mutua, post tempus vulgò satis breve repeti potest; secus autem pecunia quæ census acquiritur: qui enim eam dedit, hanc repetere non potest, quibuscumque in angustiis versetur. 2°. In mutuo pecunia in accipientis dominium eâ tantum lege transferitur, ut eandem summam post aliquod tempus restituat; pecunia autem pro censu obtinendo tradita, in venditoris dominium ita plenum transmittitur, ut possit eam, si velit, nunquam restituere; ergo plurimum est discriminis inter censum *realem* & mutuum.

Præterea censum *realem* approbat Ecclesia; licrum autem ex mutuo perceptum reprobat: atqui si nihil esset discriminis inter duos illos contractus, erraret Ecclesia, vel censum *realem* approbando, vel mutuum cum scenore reprobando. Quis autem dixerit Ecclesiam aut fallere, aut falli in iis quæ mores spectant? ergo certum est præfatos contractus à se invicem multum discrepare.

Quæres quænam sint in Gallia census constituendi conditiones.

Resp. præcipuas esse 1°. ut emptor formem in perpetuum alienet, nec anquam venditorum, à quo

solvitur census, cogere possit ad eam restituendam & alioqui verteretur in mutuuum usurarium: idem enim ageret emptor, ac si daret pecuniam eâ lege ut illam cum lucro reciperet; 2°. ut venditor contrâ possit, cum voluerit, ex onere sese eximere totam emptori sortem restituendo; 3°. ut pensio non excedat Principis taxationem, gallicè *le denier ou le taux de l'Ordonnance*, nempe ut non superet partem fortis vigesimam; 4°. ut pensio in pecunia, non verò in fructibus solvatur, si in sortem data fuerit pecunia: cum enim fructus, ut vinum, frumentum, &c. fixum non habeant pretium, si certa eorum mensura pro pensione esset constituta, contingeret interdum ut illius valor taxationem excederet à Principe definitam, quæ est fortis pars vigesima.

CAPUT VII.

De Venditione & Emptione.

QUIDQUID ad venditionem & emptionem pertinet, quinque in articulis explanabimus; in 1°. agemus de natura, materia, pretio venditionis & emptionis; in 2°. inquiremus an teneatur venditor rei vitia manifestare; in 3°. differemus de venditione cum pacto; in 4°. de venditione cujus differatur solutio, gallicè *à crédit*, de anticipata solutione, & de emptione chirographorum; in 5°. de venditione per proxenetas facta, & de monopolio.

¶

ARTICULUS PRIMUS.

De natura, materia, pretio venditionis & emptionis.

Venditio definitur potest: *pactio mercis tradendæ pro pretio*; emptio autem, *pactio dandi pretii pro merce*: *mercis* nomine intelligitur quidquid pecuniâ æstimari & compensari solet; pretium verò rerum vendibilium est pecunia: si enim merx pro merce rependeretur, id esset permutatio, non venditio.

Quæres 1°. quænam sit venditionis & emptionis materia.

Resp. Materia venditionis & emptionis ea sunt omnia, quorum habetur dominium & libera administratio. Quamquam autem valida sit venditio rei cujus plenum habes dominium, non idè semper licita est. 1°. Enim res per se malæ vendi nequeunt absque peccato quia, ut docet S. Thomas, qui hæc vendunt, *præbent aliis directè occasionem peccandi*. (2. 2. quæst. 169. art. 2. ad 4.) Hinc graviter peccant qui libellos famosos, cantilenas proximo injurias, libros amatorios, aut scripta quibus violatur fidei & Religionis integritas vendunt, nisi iis vendant quibus nullum est hujusmodi scriptis abutendi periculum. 2°. Res *indifferentes* quibus benè vel malè uti possunt emptores, non sine peccato his venduntur, quos iis abufuros esse probabiliter prævidet venditor. Ratio est, quòd tunc alieni peccati fiat particeps. Unde non licet cauponibus vinum iis præbere, quos norunt ebriatari se dedituros.

Quæres 2°. quotuplex sit rei vendendæ pretium.